

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

«ԱՅՍ ՏԱՐԻ ԱԼ»

«Այս տարի ալ,, տարի մը եւս... Բիշ մը կը նմանինք ամէնքս ալ առակին տառապած ծերունիին, որ, ճամբու իր տաժանքին մէջ խոնջ ու դժգոհ, վերելքի մը ոտքը՝ բեռը կռնակը նստած, ձայն տուաւ մահուան որ զայս առնէ իր հոգին ու ազատէ զինքը այս կեանքէն. բայց երբ եկաւ Մահը, «օգնէ՛ ինծի որ ելնեմ ու ճամբաս շարունակեմ,, ըսաւ անոր, շիկնոտ ու ամօթահար:

Կեանքէն տաղտկանալով ապրելէ այլ եւս դադրելու իղձը ոչ միայն անկեղծ չի կրնար ըլլալ բարոյապէս, այլ եւ հոգեբանապէս ալ բոլորովին մակերեսային միտում մըն է: Արտակարգօրէն բացառիկ պարագաներէ զատ, մահուան տենչալը բնականոն հոգիի գործ չէ երբեք: Կեանքին սէրը ընդածին և ամենէն խոր զգացումն է սրտին: Բոլոր մարդիկ, տարբեր պատճառաբանութիւններով կամ տեսակէտներէ թերեւս, բայց ամէնքն ալ նման ու նոյն եզրակացութեամբ, կը յանգին միշտ կեանքը մահէն նախամեծար համարելու երկընտրանքին:

Ասոր համար է որ երկարակեցութեան մալթանքը ամենէն աւելի կը զգուէ մարդկային զգացողութիւնը. ժպիտը, զոր կը ծաղկեցնէ անիկա զառամածին խորշումներուն մէջ ալ, միամիտ յոյսով գնուած յոյսին բերկրանքին նշանն է աւելի՛ քան թէ հեգնախառն զուարճանքի:

Այս զգացումին, այսինքն կեանքի սիրոյն կամ ապրելու իրաւունքին եւ փափաքին հանրական եւ հանդիսաւոր արտայայտութեան առիթն է Ամանորը, քաղաքային եւ ընկերային պատճառներով ստեղծուած ոչ-կրօնական տօն մը ինքնին, որուն խոթու չէ նայած սակայն Եկեղեցին ալ, անոր մէջ տեսնելով անշուշտ բարոյական կարելիութեանց շինիչ պատեհութիւններ:

Այս է պատճառը անշուշտ որ, նոր տարուոյ սեմին վրայ, մինչ մեր միտքը կը տանի զմեզ անցնող օրերուն, եւ միւսներուն՝ որ անոնց պիտի յաջորդեն, խղճի ազդում մըն է ամենէն աւելի որ, անտարակոյս քրիստոնէական ունակութիւններէ ինկած հոն, կը շարժէ մեր ներքին էութիւնը, թերի մնացած զործերու եւ կիսատ թողուած պարտականութիւններու մտածումէն տրտմած դիտակցութիւնը պայծառացնելով ապագայի յուսադրութիւններով. ու նման Աւետարանի այլաբանութեան ներկայացուցած մշակին, որ տարուան մը յամուրդ կը խնդրէր դժգոհ այգետէրէն, կարենալու համար անպտուղ դատուած իր աշխատանքը աւելի արդիւնաւոր ընծայել, ամէնքս ալ, ամէն տարի, ամալներջի հուսկ վայրկեանին, ներքին ինքնաքննութենէ մը՝ այսինքն պարտուց և իրաւանց մեր բարոյական հաշուեկշիռին ակնարկ մը տալէ վերջ, կ'ըսենք իւրովի. Տարի մըն ալ, «այս տարի եւս,, որպէսզի կարողանանք արժեցնել զոյութիւննիս և զործը որ կը սպասուի մենէ:

Գեղեցիկ և կազդուրիչ ոգի մը կայ արդարև այդ խօսքին կամ մտածումին մէջ. իր պատուոյն պարտականութեանց սերտ զիտակցութիւնն ունեցողը միայն կրնայ ըսել ինքզինքին. լաւ է որ զանցառու մը եղած չըլլամ իմ նմաններուս կարգին մէջ. անհրաժեշտ է որ կրկնապատկեմ ջանքերս՝ ինձմէ սպասուած զործը իր լրումին հասցնելու համար. տարի մը եւս, «այս տարի ալ», ու նոր և աւելի լայն հորիզոններու նայելով՝ վերակսիլ կեանքի կռիւը:

Բայց ինքզինքը այդպիսի վճռականութեան առջև դնել կարենալու համար, մարդ պէտք է ունենայ նախ անկեղծութիւն՝ տեսնելու համար իր թերին, և յետոյ կորով և պայծառատեսութիւն՝ ինքզինքը ընդունակ գտնելու համար ստանձնելու նոր և ծանրագոյն բեռներ: Առակին ծերունին՝ որ մահը կանչեր էր, զգաց ի վերջոյ թէ իրեն համար որքան նուաստ բան մը պիտի ըլլար ճամբուն մէջտեղը թօթուել թափել իր բեռը, և յետոյ կամք և արիւթիւն ունեցաւ ժողովուր իր քամուած փշրուած ոյժերը, վերելակելու համար դէպի իր առջև ցցուած սեպ զառիվները:

Արդարութիւն է, ստուգիւ, որ ամէնքս ալ, ամէն տարիի վախճանին, կարենանք տեսնել պակասը՝ որ անպատճառ զոյացած կը լինի մեր զործունէութեան դէպի իր լրումը կատարած ընթացքին մէջ: Արդարեւ, ինչ որ ալ լինի իր ըրած աշխատութեանց արդիւնքին գումարը, պարկեշտ մարդը, ի մտի ունենալով աւելի ընդարձակ հնարաւորութեանց համար Աստուծմէ և Բնութենէն լայնօրէն իրեն տրամադրուած կարողութիւնները ու պատեհութիւնները, պէտք է անբաւական և անզոհացուցիչ գտնէ միշտ ձեռք բերուած արդիւնքը, և աչքերն ուղղէ աւելի վեր և հեռուն: Չէ՞ որ սէրն է կեանքին նպատակը, սէր՝ բարիին և բարութեան համար: Մարդկօրէն ի՛նչ աստիճան նուիրումով ալ որ շահագործել ջանացած ըլլանք մեզի աւանդուած Յոյսի և Հաւատքի քանքարները, անհնար է որ կարողացած ըլլանք փակել հաշիւը այն միւս աստուածային առաքինութեան՝ Սիրոյ, որ միշտ պահանջող պիտի մնայ մեր սիրտէն: Խնդիրը կամ զործը՝ անոր այդ պահանջը, այսինքն մեր իրեն ունեցած պարտքը ճանչնալ և ընդունիլ կարենալու մէջ է անշուշտ:

Անկեղծութիւն՝ թերութեանց առջեւէն աննկատ անցնիլ չկարենալու չափ, ու քաջութիւն՝ նոր պարտականութեանց մեծութենէն չխտչելու համար: Ահա՛ բարոյականը, զոր պէտք է ձգտինք փնտռել Ամանորի տօնին մէջ: Մերկացած՝ հին դիցակրօն բարբերու հեթանոսական պատկերներէն, որոնք դուն ուրեք կրնային շողացնել տկար բարոյականի մը վաղանցուկ ցոլքերն անզամ, մեր նայուածքին կամ ըմբռնումին առջև պէտք է հազնի ան, ամանորական այդ տօնը, մաքուր և զօրեղ բարոյականի մը ներշնչումները: Պէտք է յիշեցնէ ան մեզի այն պատուէրները, որոնք կը սովորեցնեն մեզի թէ ինչպէս պէտք է ապրիլ, կեանքը կարենալ արժէքաւորելու համար. պատուէրները, զորս Աւետարանով յստակուած բարոյականը միայն կրնայ բանաձեւել և տալ մարդուն, ապրիլ՝ կարենալու համար սիրել մեր պարտականութիւնները, զորս մեր իտէալները, յանուն Աստուծոյ կամ ճշմարտութեան, կը դնեն մեր վրայ:

Թող չըսուի երբեք թէ կարճ է մարդու մը կեանքը, և անընդունակ՝ պարփակելու տեական և մեծ գործերու հնարաւորութիւններ: Կարճ չէ կեանքը, եթէ այդ բառը հասկնանք իր բուն ու բարձրագոյն նշանակութեամբ: Կեանքը, եթէ ապրուած է արժանաւորապէս, կանգ չառնուր երբեք հոն ուր մահը կը հանդիպի իրեն: Այս վերջինին՝ մեր անձէն իբրեւ աւար տարած բաժինը անոր տարերային մասունքը են միայն, մօխիւր և հող: Բուն կեանքը կը շարունակուի մարմինին գերեզմանուելէն ետքն ալ. ահա՛ մեծ եւ բարի բիւրաւոր այն միտքերն ու սիրտերը, որոնք իրենց մահէն վերջ եւս, իրենց անմեռ գործերով կը ծառայեն մարդկութեան:

Մարդկային կեանքը կիրարկութիւնն է մարդ էակին ազնուագոյն ոյժերուն, շնորհներուն. ու պէտք չէ մոռնալ թէ ամէնքս ալ ի ծնէ օժտուած ենք այդ ոյժերով: Կեանքը կատարումն է կոչումին. ու չկայ մարդ որ Աստուծոյ սահմանուած չըլլայ կոչումի մը:

Կ'ապրին անոնք միայն որոնք կրնան տեական և բարի գործ մը կատարել, առանց հետամտելու ունայն յիշատակներու. որոնք կրնան ապագայի վերածել իրենց ամբողջ ներկան, որոնց յոյսը լի է անմահութեամբ, եւ որոնք, վերջապէս, երկրի վրայ կ'ապրին իբրեւ երկնից քաղաքացիներ:

Կեանքը «անցք ստուերի» կամ ցամքող խոտ մըն է անոնց համար միայն, որոնք զայն կը փնտռեն սին վայելքներու եւ աննպատակ թարթափանքներու մէջ: Այնպիսիները, երբ օր մը, մօտենալով վերջին հանգրուանին՝ այն ճամբուն վրայ, ուր տարիներով տարուբերուած է իրենց գոյութիւնը, հասկնան թէ ամէն բան վերջապէս իր վախճանն ունի, խորապէս տաժանելի այլ անօգուտ ստրջանքով մը պիտի մտածեն թէ իրաւունք չունին երբեք «Ապրեցանք», ըսելու իրենց համար, վասնզի հողի մը տրուած էր իրենց՝ որպէսզի անհունին ցանկան, իսկ իրենք գործածած էին զայն՝ ամենէն անարժէք և զուհիօրէն հունաւոր իրերու կառելու համար, սիրտ մը՝ սիրելու համար արդարութիւնը և բարին, զորս չէին ճանչցեր անգամ, միտք մը՝ ծառայելու համար ճշմարտութեան, այսինքն Աստուծոյ, որուն տեղ չէին ուզած տալ բնաւ իրենց խորհուրդներուն մէջ: Իրենց բովանդակ կեանքին մէջ, առանց երբեք ապրելու, անցեր էին միայն անոնց քովէն, որոնք իրօք կրցեր էին ապրիլ իսկական կեանքը . . .

Իսկական կեանքը, «այն որ ո՛չ հաճոյք է և ո՛չ վիշտ, այլ ամենէն լուրջ գործը», զոր յանձն առած ենք կատարել, մեր պատուոյն, ուրիշներուն օգտին և Աստուծոյ փառքին համար:

Անոնց համար, որոնք կը զգան թէ իրենց կեանքը, աւելի կամ նուազ աստիճանով շեղած իրեն համար սահմանուած նպատակէն, չէ կրցած լիովին արդարացնել իր կոչումը, որչափ բարի պիտի ըլլար նոր կեանքի և նորոգ գործունէութեան սրտեռանդն և աննենգ ուխտի մը զիտակցութեամբը նայիլ նոր տարւոյ արշալոյսին եւ ըսել հողին խորէն. «Տէր, . . . զայս ամ եւս», . . . այս տարին ալ չնորհէ ինծի . . .